

A Világgazdaságtan helye a Corvinuson

Többször felmerült már az az elképzelés, hogy a Világgazdasági Tanszék, amely a Budapesti Corvinus Egyetemen jelenleg a Közgazdaságtudományi Karhoz tartozik, átkerüljön a Társadalomtudományi Karra. Bármilyen, erre vonatkozó döntés csak hosszú és megfontolt gondolkodás után születhet, és ehhez a folyamathoz szeretne a Köz-Gazdaság hozzájárulni. Felkértük a tanszék három akadémikus professzorát, Palánkai Tibort, Simai Mihályt, és Szentes Tamást, hogy fejtsék ki véleményüket.

Palánkai Tibor

Abból indulok ki, hogy a Pesti Campus tudományági struktúrája változatlan. Ennek megfelelően a gazdálkodás- és a közgazdaságtudomány, a nemzetközi tanulmányok, a politikatudomány és a szociológia területén folytatjuk oktatási és kutatási tevékenységünket. A világgazdaságtan a közgazdaságtudományhoz tartozik, s a tanszéken a nemzetközi gazdasági kapcsolatok mesterképzése végén a hallgatók közgazdászdiplomát kapnak, pontosabban kell, hogy kapjanak. A jelenlegi kari struktúrában ezért a tanszéket a Közgazdaságtudományi Karhoz kell besorolni.

Egyetérték viszont azzal, hogy a jelenlegi finanszírozás és szervezeti felépítés rossz, s lényeges változásokat kellene végrehajtani.

1. Az alapvető problémákat a jelenlegi pénzügyi-finanszírozási rendszer okozza. Ebből komoly károk és veszteségek származnak. A jelenlegi rendszert eleve úgy „komponáltuk meg”, hogy a Közgazdasági és a Társadalomtudományi Kar veszteséges lehet, s eredményük nem a „gazdálkodásukon” múlik. Így aztán meglehetősen abszurd, mondhatjuk akár, hogy nevetséges, hogy időről időre szegyenpadra kerülnek, mert csak veszteséget termelnek. Másrészt, a kari pénzügyi önállóságon nyugvó jelenlegi finanszírozási struktúra nem kedvez a „karközi” áttanításnak vagy programoknak, amiből minőségromlás, duplikálódások (oktatási és szervezeti) és

---

¹ A cikk megjelent: Palánkai Tibor, Simai Mihály & Szentes Tamás. 2014. A Világgazdaságtan helye a Corvinuson. *Köz-gazdaság*, 1: 55-60.

veszteségek származnak. Káros az egész képzésnek és az intézménynek. Ezen mindenképpen változtatni kellene. Én a campusfinanszírozásjavaslatát támogatom, vagyis lenne egy pesti, társadalomtudományi és egy budai pénzügyi egység.

2. A pénzügyi centralizáció nem vonná meg, sőt akár erősíthetné a gazdálkodási önállóságot és felelősséget. Erre egy intézeti struktúra kialakítását tartanám talán a legjobbnak, de sokféle megoldás lehetséges (a jelenlegi kar-tanszék szerkezet is alap lehet). Ez decentralizált felelősséget és érdekeltséget jelentene a pénzügyi és létszámgazdálkodásban, a pályázati és kutatási tevékenységben, vagy akár a szponzori pénzek bevonásában. Nagyon fontos lenne, hogy megszabaduljunk a „saját kis szemétdomb” szemléletétől és az intézetek érdekeltek legyenek a más intézetekkel (tanszékekkel) való oktatási és kutatási együttműködésben. Lehet, hogy naivitás, de a gazdálkodási ésszerűség arról szólhatna, hogy olcsóbb egy másik intézet kurzusát megvenni, mint saját státuszokat összekaparni. Ezt önmagában a központosított pénzgazdálkodás is megoldhatná. Szükség lenne egy finanszírozási és gazdálkodási szabályzat kidolgozására.

3. A kari struktúra átalakítására is több lehetőség van. A pénzügyi centralizáció és gazdálkodási decentralizáció a karokat eleve tudományági oktatási és kutatásszervezési egységekké alakítaná át. Fennmaradhat a jelenlegi szerkezet is, de átalakulhatnánk két karúvá: Gazdaságtudományi Karrá, valamint Nemzetközi tanulmányok, Politikatudomány és Szociológia Karrá (a jelenlegi „társadalomtudományi” elnevezés erőltetett és félrevezető, nem fűlnék a tudományágak felsorolásától). A fejlécek és a pecsétek legfeljebb kissé hosszabbak lennének. Vagy a pesti campuson egyetlen kar lenne, s azt nevezhetnénk „társadalomtudományinak”, de ez több szempontból (marketing) kérdéses lehetne. Én a kétkarúságot tartanám szerencsésebb változtatásnak.

4. A Világ gazdasági Tanszék jövőjét mindenképpen a közgazdasági képzésben képelném el, ami nem zárja ki, hogy többszálú kapcsolódása alapján ne alkosson intézetet a nemzetközi tanulmányokkal. Ez lehetne a jelenlegi kari struktúra mellett egy karközi intézet (nagyon sok előnye lenne), s ugyanakkor a belső gazdálkodási önállósága lehetne bizonyos vonatkozásokban osztott.

A tanszék belső kérdéseivel nem foglalkozom. Nyilvánvaló, hogy például tantárgyi struktúrájával vannak gondok, s a képzés tartalmát is célszerű lenne a jövőre áttekinteni. Azt mindenképpen hangsúlyozni szeretném, hogy a tanszék ügyének érdemi megoldása nem lehetséges a finanszírozási és a szervezeti rendszer átalakítása nélkül.

Simai Mihály

1 A világgazdaságtan mint elméleti és konkrét folyamatokkal foglalkozó diszciplína, valamint a hozzá kapcsolódó szaktárgyak a közgazdaság-tudomány szerves részét képezik. A tanszéknek, mint az adott tudományos diszciplína hagyományos és nemzetközileg elfogadott egyetemi bázisának a Közgazdaságtudományi Karon van a helye. Igaz, hogy a tudományos „hierarchiában” a közgazdaság-tudomány is társadalomtudomány, de ez tulajdonképpen az egyetemen oktatott tárgyak túlnyomó többségére igaz.

2. A Világgazdasági Tanszék egy viszonylag fontos és a hazai pályán elismert szak gazdája a mesterképzésben. Ha ez a szak elszakadna a közgazdasági tudományoktól és átmenne a Társadalomtudományi Karra, szakmai háttere olyan általános környezetbe mosódna, amelyben elvesztené szakmai hitelét és vonzerejét.

3. Egyetértek azzal, hogy az egyetemen célszerű lenne racionalizálni a bachelor (B) szint és a master (M) szint viszonyát, például áthozni a Nemzetközi gazdálkodás B szakot a Közgazdaságtudományi Karra és így összehangolhatóvá tenni az oktatást a két szint között. Jelenleg ugyanis maximális a zűrzavar, a felesleges átfedések nyomán.

4. Irracionális megközelítésnek tartom azt, hogy a doktori iskola meggondolásaiból és szervezetéből kiindulva szülessen döntés a tanszék és a szak helyzetéről. A „bottom-up” ez esetben még célszerűbb a „top-down”-nal szemben.

Az operatív nemzetközi politikai oktatás és az ehhez kötődő doktori program centruma lassan átvándorol a Nemzeti Közszolgálati Egyetemre, ahol ennek kiépítése megkezdődött.

Szentes Tamás

Arra a megtisztelő felkérésben megfogalmazott kérdésre, hogy miként vélekednék a Világgazdasági Tanszéknek a Társadalomtudományi Karhoz történő esetleges átsorolásáról, aligha tudok könnyen és határozottan választ adni. Ennek oka az, hogy az ilyen ügyekben hozott döntések

- nemcsak az illető tanszék, annak munkatársai és tantárgyai sorsát befolyásolják, hanem mindkét kar összetételét és nagyságát is megváltoztatják, sőt
- magát az egyetem kari struktúráját, költségvetési szerkezetét stb. is, és

- nem utolsósorban mindig és óhatatlanul érintenek személyes ambíciókat és érdekeket, valamint kollegiális viszonyokat is. A kérdésre adható válaszhoz figyelembe kellene venni továbbá az „opportunity cost” nagyságát mindegyik fél szempontjából, más szóval át kellene gondolni, hogy
- mennyit nyerne, és mennyit veszítene a Világgazdaságtan Tanszék akkor, ha a másik karhoz kerülne, illetve ha maradna a jelenleginél, valamint azt is, hogy
- mennyit nyerne, és mennyit veszítene a Társadalomtudományi és a Közgazdaságtudományi Kar az egyik, illetve a másik esetben.

Mindez tehát alapos mérlegelést igényel, amihez nekem, a két kar belső viszonyait kevésbé ismerő nyugdíjas professzornak nincs elegendő tájékozottságom. Ezért nagyon általános megfontolásokra tudok csak hagyatkozni.

1. Közismert, hogy a közgazdaságtudományt nem kevésbé tekintem társadalomtudománynak, mint például a szociológiát vagy a politológiát. Ezért mindig is hibásnak tartottam (az elmúlt évek, illetve évtizedek során számos felszólalásban és feljegyzésben kifogásoltam is) azt a kari struktúrát, amely elválasztja egymástól a közgazdaságtudományt és más társadalomtudományi diszciplínákat. (Az egyetem oktatási programjáról, kari és tárgyi struktúrájáról az egymást követő rektorok, illetve oktatási rektorhelyettesek számára írt feljegyzéseim egy kisebb könyvet is kitennének.)

Természetesen nem könnyű egy minden szempontból, így nemcsak a társadalomtudományi diszciplínák összetartozása és ugyanakkor az azokat művelő tanszékeknek szükség szerint különböző karokhoz való megfelelő besorolása, valamint a Gazdálkodástudományi Kar tárgyaitól és tanszékeitől való ésszerű elválasztása szempontjából, hanem a hallgatói, valamint az oktatói létszámnak és a pénzforrásoknak az arányosabb megoszlása szempontjából is tökéletes vagy legalábbis elfogadható megoldást találni.

Mindebből az következik, hogy a felvetett kérdés kapcsán indokolt lenne átgondolni a kari struktúra egészét, mielőtt bármilyen, akár pró, akár kontra döntés születne a feltett kérdésben.

2. A Világgazdasági Tanszéknek a Társadalomtudományi Karhoz való átkerülése mellett persze jó néhány érv sorakoztatható fel. Így mindenekelőtt az, hogy

- a világgazdaság viszonyainak és folyamatainak, különösen újabb kori felgyorsult fejleményeinek tudományos elemzése és a világgazdaságtan tárgy oktatása (azon belül főként a globalizációval, a regionális integrációval, a fejlődéssel, a multikkal, a nemzetközi gazdasági rend intézményeivel stb. foglalkozó tárgyak oktatása) holisztikus társadalomtudományi és világrendszer-szemléletet kíván, továbbá az, hogy
- hagyományosan szoros együttműködés köti össze e tanszéket a Társadalomtudományi Kar régóta működő nemzetközi tanszékével, mai nevén a Nemzetközi Tanulmányok Intézetével, ami egyebek között kifejeződik
- a „Nemzetközi kapcsolatok” doktori iskolának kezdetétől fogva közös működtetésében,
- a „Nemzetközi gazdálkodás” mesterképzési programban való együttműködésben, valamint abban, hogy
- a Nemzetközi és Fejlesztéstanulmányok akadémiai tudományos bizottsága létrehozatalában és működésében e két tanszék tagjainak meghatározó a szerepe stb.

3. Megjegyzendő az is, részben a fenti érvek megerősítéseként, részben azok kiegészítéseként, részben viszont némileg más összefüggésbe helyezésüket sugallva, hogy:

- A nemzetközi vonatkozású, illetve nemzetközi tanulmányokat képviselő tárgyak és tanszékek vagy tanszéki csoportok egyetlen nagyobb egységbe integrálását már évtizedekkel ezelőtt is javasoltuk. Éspedig először úgy – még a nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején –, hogy a Nemzetközi Tanszék, a Világgazdasági Tanszék, a Külkereskedelmi Tanszék, sőt az akkor még létező Politikai gazdaságtan Tanszéken belül a nemzetközi gazdaságtan oktatására frissen létrejött kis csoport is egy nagy intézetbe, a Nemzetközi Tanulmányok Intézetébe vagy akár egy új karba, a Nemzetközi Tanulmányok Karába tömörüljön. Később – Chikán Attila rektorsága idején – már kiterjedt tárgyalások is folytak egy konkrét előterjesztés alapján (amelyet Palánkai Tibor és én készítettünk) a Nemzetközi Tanszéknek, a Világgazdasági Tanszéknek és a volt Külkereskedelmi Tanszék maradványaként, illetve az új Európa tanulmányok egyik bázisaként működő részlegnek egyetlen intézetbe tömörítéséről.
- Az említett javaslatok, előterjesztések és tárgyalások azonban nemcsak azért vallottak kudarcot, mert a közvetlenül érintettek körében is személyes érdekekbe ütköztek, hanem mert a kari struktúra megváltoztatása (sőt egy nagy és befolyásos intézet létrehozása maga is) az érintettek körén kívül is ellenállást váltott ki.

- Nem mellékes körülmény az sem, hogy a holisztikus társadalomtudományi szemlélet alkalmazása és a nemzetközi összefüggéseknek legalábbis a figyelembevétele a Közgazdaságtudományi Kar (sőt a Gazdálkodástudományi Kar) néhány más tárgya, illetve tanszéke esetében is szükséges és joggal elvárt követelmény.
- Figyelembe kell persze azt is venni, hogy a Világgazdasági Tanszéket a Nemzetközi Tanulmányok Intézetén kívül a Társadalomtudományi Kar más tanszékeihez jóval kevesebb szál fűzi, mint a Közgazdaságtudományi Kar tanszékeihez (sőt, a Gazdálkodástudományi Kar némely tanszékéhez is), és az oktatott tárgyak közötti kapcsolat sem olyan közvetlen.
- Nyilvánvalóan az is figyelembe veendő, hogy a Világgazdasági Tanszék jelentős részvételével (sőt, részben vezető szerepével) folyó képzési programok, mind a „Nemzetközi gazdálkodás alapképzés”, mind pedig és különösen a „Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás mesterképzés” elnevezésű programok közgazdaságtudományi diplomát adó programok.
- Ugyanakkor ezekben a programokban - igen helyesen - a karok határait átszelő, mindhárom karhoz tartozó tanszékek közötti együttműködés valósul meg, amelynek fenntartása némileg enyhítheti a kari struktúra esetleges megváltoztatásával szemben mutatkozó ellenállást, illetve ellenérzéseket.
- Nem kevésbé fontos körülmény, hogy a kisebb (ma már nagy számú) tanszékek és oktatási csoportok intézetekbe szerveződése (egyes esetekben szinte kari nagyságú egységek kialakulása) valamelyest mérsékli a karok (legalábbis nagyságuk és összetételük szempontjából vett) jelentőségét.

4. Aligha hagyható figyelmen kívül az, hogy a hallgatói létszámnak és a pénzforrásoknak a karok közötti megoszlása, valamint az adminisztráció kari szervezete a Világgazdasági Tanszék másik Karhoz kerülése esetén hogyan változna, és a változás miként érintené a megmaradt Közgazdaságtudományi Kart (és – durván fogalmazva – a karok között „erőviszonyokat” is). Más szóval, milyen aránytalanságok mutatkoznának, illetve növekednének a karok között, és milyen érdekek szólnának a szóban forgó változás ellen.

5. Végül, de nem utolsósorban a kari struktúra egy olyan átalakítása is megfontolandó, amely nemcsak a Világgazdasági Tanszéknek, hanem a Közgazdaságtudományi Kar több tanszékének is a Társadalomtudományi Karba való átsorolását jelentené, és a jelenlegi három helyett kettőre csökkentené a volt közgazdaságtudományi egyetem karainak számát. Más szóval, csak két nagy kar maradna, éspedig a Gazdálkodástudományi és a Társadalomtudományi Kar.

- Ennek a megoldásnak számos előnye lenne, mint például az elméleti és módszertani alapozás megerősítése, magasabb szintre emelése, a szélesebb látókörnek és a holisztikus szemléletnek az érvényesítése, továbbá a nemzeti és a globális keretek közötti folyamatok összefüggéseire koncentráció stb..
- Másfelől viszont azzal a hátránnyal is járna, hogy még inkább megbontaná a gazdaságtudományok a hagyományos egységét, alighanem gyengítené a gazdaságtudományi tárgyak nemzetgazdasági és ma már nélkülözhetetlen nemzetközi aspektusait.
- Ez a megoldás azt a kérdést is felvetné, hogy milyen diplomát adjon, illetve adhat a két kar, és persze érintené a Corvinus Egyetem egészének struktúráját, képviselői rendszerét, döntéshozatali mechanizmusát, adminisztrációs szerkezetét stb. (és az erőviszonyokat is).
- Esetleges megvalósítása nyilván csak fokozatosan és az érintettek egyetértése mellett (vagyis előzetes „közvélemény-kutatás” után) és átmenetileg a meglévő funkciók és adminisztrációk fenntartásával képzelhető el, nem is szólva a felső jóváhagyásról.